

* ГОЛАС РАДЗІМЫ *

ВЫДАЕЦЦА З КРАСАВІКА 1955 ГОДА ●

● № 07 (3619) ●

● АЎТОПАК, 14 КРАСАВІКА, 2020

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ Ё ІНТЭРНЭЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

Беларусь — у нашых сэрцах
Стар. 5

Новая сіла старой веры
Стар. 6

Навагрудак: горад Адама Міцкевіча
Стар. 7

СВЕТАПОГЛЯД

Мікрасвет, які заўжды з намі

Развагі пра тое, чаму маленькія прычыны могуць выклікаць вялікія наступствы

У страху, кажучы, вочы вялікія. І добра яшчэ, што многія з сённяшніх панікёраў, якія спрабуюць змагацца з каранавірусам бурнымі выкідамі ў наваколле, сацсеткі сваіх першабытных страхуў, ніколі не глядзелі ў мікраскоп... Вірусы ж увесь час мільярдамі жывуць вакол нас, а нават і ўнутры. Толькі мы да пары да часу таго не заўважаем. Пра вірус грыпа ўсе ведаюць, пра ротавірусныя інфекцыі, пра герпес напэўна не толькі чулі — мелі магчымасць пазнаёміцца. І нека “выйці з сітуацыі”.

Ён вядомы з 1965-га

Прыгледзімся да мікраістот, якія сёння раптоўна падводзяць лініі жыццяў тысяч людзей да крытычнай рысы, запусцілі ў свеце глабальныя працэсы: абрушваюцца наймацнейшыя эканомікі свету, буйныя кампаніі, турфірмы, разараюцца тысячы прадпрыемстваў. Каранавірусы ж вакол нас даўным-даўно круцяцца. Гэта “мікраарганізмы сферычнай формы, якія ўтрымліваюць адналанцужковую малекулу РНК (рыбануклеінавай кіслаты). Яны маюць абалонку з рэдкімі шыпамі ці варсінкамі, якія нагадваюць карону пры за-

Мінск, Палац Незалежнасці, 7 красавіка. Нарада ў Прэзідэнта. Без панікі.

цяжкім сонца. Вось адсюль і назва: “каранавірус”. І яшчэ з гісторыі пытання: “Каранавірус чалавека быў упершыню выдзелены ў 1965 годзе ад хворага на вострае рэспіраторнае захворванне. (Рускамоўная абрэвіятура ОРЗ — каму ж не знаёмая? — Аўт.) Розныя віды каранавірусаў шырока распаўсюджаны ў прыродзе, яны выклікаюць разнастайную інфекцыйную паталогію ў жывёл”.

Хто, калі тых вірусаў асабліва баяўся! Помніцца, напрыканцы 70-х, у пару вучобы ў Ленінградзе некаторыя з маіх знаёмых падпрацоўвалі “паддоследнымі трусікамі” ў Інстытуце грыпа. Падзаражаюць вірусам цябе, у лёгкай форме, потым назіраюць, як ідзе працэс, і лечаць. Дні праз тры пасля “працэдуры” хадзілі на лекцыі. Навукоўцы распрацоўвалі вакцыны, а студэнты “навуцы дапамагалі”. Казалі й мне: ну ра-

зік пасапляеш, перахварэш — і будзеш з імунітэтам.

А гадоў 15 таму быў я на міжнароднай канферэнцыі мікрабіёлагаў, паглыбіўся ў праблему антымیکробнай рэзістэнтнасці (АМР), напісаў пра велізарную прыхаваную пагрозу чалавецтву (“Война мікроміраў”. — СБ., 13.12.2005 <https://www.sb.by/articles/voyna-mikromirov.html>). Гаворка там пра мікробы (бактэрыі). → **Стар. 3**

АД СЭРЦА ДА СЭРЦА

Трымайся, Італія!

У Беларусі прайшлі акцыі салідарнасці з народам Італіі

З Амбулад Італіі ў Беларусі паступіла інфармацыя пра акцыю салідарнасці беларускага народа з народам Італіі. “Беларусь далучаецца да міжнародных ініцыятыў салідарнасці з Італіяй у сувязі з надзвычайнай сітуацыяй, звязанай з новым каранавірусам, — прачыталі мы ў дасланым прэс-рэлізе. — Увечары колерамі італьянскага сцяга асвяцілася велізарная шкляная вежа Нацыянальнай бібліятэкі ў Мінску, адзін з будынкаў-сімвалаў краіны”.

Тое адбывалася напрыканцы сакавіка. Гэты знак павагі, заўважым, быў таксама падтрыманы ў сацсетках паведамленнем “Салідарнасць з народам Італіі”. Амбуладар Італіі ў Беларусі Марыё Бальдзі так пракаментавалі акцыі: “Беларусы памятаюць, што Італія была адной з першых краін, якія неадкладна прыйшлі на дапамогу Беларусі пасля Чарнобыльскай ядзернай катастрофы. Сотні тысяч беларускіх дзяцей адчулі вялікую любоў італьянскіх сем’яў, і для многіх з іх Італія стала другой радзімай. А цяпер воль беларусы даюць нам сілы і надзею на лепшую будучыню”.

Іван Іванаў

ВЯСНОВЫ НАСТРОЙ

Межы — не для птушак

Размежаванасць планеты на краіны вастрэй адчуваецца ў часе барацьбы з эпідэміяй каранавіруса. Але ж для птушак межы не існуюць: увесну яны заўсёды вяртаюцца з выраю дадому

А раптам з далёкіх далаў “нешта небяспечнае” прынясуць тыя “крылатыя мігранты”? Такія пытанні часам узнікаюць у дапытлівых грамадзян. Мяркую, з часам знойдуцца й на іх адказы. Бо й гэтыя мігранты, можна сказаць, пад наглядом. За прылётам птушак штогод сочаць у Беларусі наведнікі сайта Birdwatch.by (у перакладзе “Птушкі штодня”). Свае назіранні заносзяць у табліцу. Дзякую-

чы ёй вядома, што з выраю да нас ужо вярнулася больш за 50 відаў пералётных птушак. Сярод іх — качкі, чайка-рыбачка, чорны дрозд, белабровы дрозд, дрозд-спявун, чапля-бугай, чорны бусел, белы бусел, звычайны шпак, малінаўка, вялікі баклан, беразсянка, канаплянка, сокал-пустальга, баравы жаўрук, палявы жаўрук, кулік-спучок, кулік-чарняк, лясная завірушка, лугавы свістун ды іншыя. Асобныя птушкі паленаваліся далёка ляцець і правялі сёлетнюю цёплую зіму ў Беларусі: у некаторых рэгіёнах зімой бачылі лебедзя-квікуна, шэрую гусь, качку-цыранку, вялікую белую чаплю, шэрага жураўля, чайку-кльгуну і чайку-рагатуху.

“Падобна, што самая вясновая краіна сёння — гэта Беларусь: менавіта тут на сёння адзначана больш за ўсё назіранняў птушак-вестуноў “Жывой вясны”. Усяго ў розных краінах адзначана 500 такіх назіранняў”, — паведамляюць на сваім сайце <https://ptushki.org/tag/zhuyvaya-vasna> актывісты Грамадскай аргані-

зацы “Ахова птушак Бацькаўшчыны” (АПБ). Мадэратары партала атрымалі звыш 280 паведамленняў пра вяртанне ў Беларусь белых буслоў, якія першымі нясуць нам вясну. А вясковых ластавак, якія ў адрозненне ад гарадскіх ластавак і ластавак-зямлянак таксама лічацца вестунамі вясны, пакуль заўважана мала.

Вельмі рэдкі пералётны від, які гняздуецца ў Беларусі, — вялікі арлец. Пра яго пералёты навукоўцы-арнітолагі ведаюць найбольш падрабязна. Шляхі міграцыі, месцы зімовак вялікіх арляцоў вывучаюцца пры дапамозе GSM-тэлеметраў з 2017 года. Пятнаццаць беларускіх арляцоў перасылаюць вучоным сігналы пра сваё месцазнаходжанне праз GPS-сістэму. Сачыць за іх перамяшчэннем па свеце анлайн можа кожны на сайце ptushki.org. З дапамогай сучаснай апаратуры ўдалося высветліць, што гэтыя птушкі любяць зімаваць у Паўднёвай Азіі, на Аравійскім паўвостраве, ва ўсходняй частцы Паўночнай Афрыкі (дэльта Ніла). Невялікая іх колькасць зі-

Покліч Радзімы — неадольны

муе ў Еўропе (на Балканах, у Італіі, паўднёвай Францыі) ды іншых месцах.

Сёлета вялікія арляцы пачалі вяртацца з зімоўкі 12 сакавіка. Першай мяжу Беларусі перасякла Альджуся — праставала да свайго гнязда ў Белаўжскай птушчы. → **Стар. 8**

ISSN 0439-3619

ВАХТА ПАМЯЦІ

Медаль з былога бліндажа

У Рэчыцкім раёне Гомельшчыны аддалі даніну павагі абаронцам Айчыны. І ўпершыню на брацкай магіле ў вёсцы Вішнёўцы, дзе пахаваны герой-артылерыст Сава Касцючэнка, пабывалі яго сын, унук і праўнук з Разані.

Штогод, калі адзначаецца Дзень абаронцаў Айчыны і Узброеных Сіл Беларусі, у Рэчыцы праходзіць урачыстасць на Цэнтральнай плошчы горада. Мы ўшаноўваем абаронцаў, аддаем даніну павагі загінулым. Сёлета ж у цырымоніі з'явіліся новыя, хвалюючыя штрыхі.

Летась у снежні сябры Гомельскага абласнога пошукавага грамадскага аб'яднання “Памяць Отчества” выязджалі для вывучэння мясцовасці, пошуку неўстаноўленых воінскіх пахаванняў каля вёскі Восток, што ў нашым раёне. Там у гады вайны вяліся баявыя дзеянні. У былым бліндажы і быў знойдзены медаль “За баявыя заслугі”. Па нумары яго ўстанавілі імя салдата. Гэта быў Сава Радзівонавіч Касцючэнка, 1913 года нараджэння, старшы сяржант, камандзір аддзялення 314 артпалка 149 стралковай дывізіі. Родам салдат быў з Разанскай вобласці, з вёскі Дашкова-Пясочная. Прызваны ў 1942-м Разанскім ваенкаматам. Яшчэ было ўстаноўлена: ён атрымаў раненне 19 лістапада 1943 года пры вызваленні ад ворагаў Рэчыцкага раёна, у наступны ж дзень памёр у шпіталі. Быў пахаваны ў лесе, за 2 кіламетры ад згаданай вёскі, а 23 лістапада 1964 года перапахаваны ў брацкую магілу ў вёсцы Вішнёўцы.

З архіўных дакументаў вынікае, што медалём “За баявыя заслугі” старшы сяржант быў узнагароджаны ў снежні 1942-га, там ёсць апісанне яго подзвігаў. Сябры аб'яднання змаглі, падключышы СМІ, знайсці ў Разані сваякую Саву Касцючэнку. Вось напярэдадні Свята абаронцаў Айчыны рэчыцкая зямля і сустрала дарагіх нам гасцей: сына героя, Пятра Савельевіча Касцючэнку, унука Валерыя (з ім трымае сувязь кіраўнік суполкі “Памяць Отчества” Ігар Свірыдзенка) і праўнука Руслана. Іх запрасілі на ўрачыстасць па ініцыятыве пошукавікаў з Гомеля.

На мітынг “Усім тым, хто свет наш абараніў” Ігар Свірыдзенка і ваенны камісар Рэчыцкага і Лоеўскага раёнаў падпалкоўнік Сяргей Плесскі ўрачыста перадалі знойдзены медаль “За баявыя заслугі” родным салдата Савы Касцючэнка. Ва ўрачыстасці паўдзельнічалі байцы ваенна-патрыятычнага цэнтра спецпадрыхтоўкі дапрызыўнай моладзі “СКИФ”, сябры гомельскага клуба калекцыянераў “Юнона”, клуба ваенна-гістарычнай рэканструкцыі “Памяць”, гомельскага казахага аддзела, суполкі “Памяць Отчества”. У апошняй — 25 чалавек, энтузіясты працуюць у розных раёнах Гомельшчыны, а яе Рэчыцкую пошукавую групу ўзначальвае Сяргей Шпадарук. Прадстаў-

Кветкі на плітах брацкай магілы ў Вішнёўцы

Перад пачаткам урачыстасці ў Рэчыцы

нікі органаў улады, устаноў, арганізацый горада, вядучыя мітынг (а гэта сябры Клуба патрыятычнага і эстэтычнага выхавання “Семья” Рэчыцкага гарадскога палаца культуры Вольга Сафановіч і Юры Паўлоўскі) ды іншыя ўдзельнікі ўрачыстасці ўшанавалі памяць загінулых абаронцаў Айчыны мінутай маўчаннем. Усклалі на пліты мемарыяла жывыя кветкі і ванкі.

Ад рэдакцыі. Калі артыкул рыхтаваўся да друку, Людміла Грызунова паведаміла нам: ужо ў сакавіку пошукавікі з суполкі “Памяць Отчества” знайшлі ў Лоеўскім раёне Ордэн Чырвонай Зоркі. Па нумары ўстанавілі, што атрымаў яго Аляксандр Іосіфавіч Пагапенка, родам з вёскі Петрыцкае Брагінскага раёна. Як аказалася, у франтавіка былі таксама іншыя баявыя ўзнагароды, але гэтая — самая першая. Салдат на фронце быў з самага першага дня, з 22 чэрвеня 1941 года, і прайшоў праз усю вайну, вярнуўся дадому. Франтавіка не стала некалькі гадоў таму. Пошукавікі знайшлі ў Салігорску дачку чырвонаармейца, Валянціну Аляксандраўну, і 20 сакавіка ў ваенкамаце Брагінскага і Хойніцкага раёнаў прайшла ўрачыстая цырымонія перадачы ёй бацькавай узнагароды.

Перадача медалю “За баявыя заслугі” родным героя з Разані

А потым быў кранальны, доўгачаканы момант у вёсцы Вішнёўцы, ля брацкай магілы, у якой пахаваны чырвонаармеец Сава Касцючэнка. Пакланіцца зямлі, што яго прыняла, аддаць даніну памяці роднаму чалавеку прыйшлі прадстаўнікі трох пакаленняў мужчын роду Касцючэнкаў. Як мы даведаліся, больш за 75 гадоў сын, Пётр Савельевіч, не губляў надзею, верыў, што магілу бацькі ён абавязкова знойдзе. З самага ранняга дзяцінства, расказваў, будучы дзіцём сядзеў каля вакна з надзеяй: бацька з вайны абавязкова вернецца! Пасталеўшы, ён даў сабе клятву: дачакацца, пражыць хоць 80 і 90 нават гадоў. Ён так верыў, што паклоніцца магіле бацькі, і цуд адбыўся — дзякуючы бацькаваму медалю, пошукавікам з Гомеля. Ды, напэўна, і Усявышняму. У Вішнёўцы пры брацкай магіле прагучалі словы сына: “...Прабач, бацька, што не прыйшоў раней... Я цябе заўсёды памятаў, памятаю, і буду памятаць”. Чым не прыклад таго, як варта верыць, і для тысяч іншых!

Нашы паважаныя госці прыехалі з Расіі, з Разані. Мы жывём цяпер у розных краінах, і няма ўжо на картах свету СССР, але ў памяці народнай, у памяці ўнукаў і праўнукаў герояў ёсць яна, вялікая і магутная Краіна-Пераможца: Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. І нашчадкі герояў іх памяці — верныя. Унук героя Валерыя, праўнук Руслан — вайскоўцы Расійскай арміі. Ведаю, што 9 мая 2020 года, у дзень 75-годдзя Вялікай Перамогі, нашчадкі героя з сем'ямі, родзічамі збіраюцца наведаць у Беларусі месцы баявой славы, якія памятаюць артылерыста Саву Касцючэнку.

Варта нагадаць, што загінуў герой у часе адной з найбуйнейшых бітваў Другой сусветнай вайны, якая ўвайшла ў сусветную гісторыю як Гомельска-Рэчыцкая аперацыя. З 10 па 30 лістапада 1943-га ў яе ходзе савецкія часці, што дзейнічалі ў складзе Беларускага фронту, прарвалі абаронную праціўніка ў паласе шырынёй 100 кіламетраў, стварылі пагрозу паўднёваму флангу групы нямецкіх армій “Цэнтр” і абцяжарылі яе ўзаемадзеянне з грудай арміі “Поўдзень”. У загадзе Вярхоўнага Галоўнакамандуючага Іосіфа Сталіна, які накіраваны быў генералу арміі Канстанціну Ракасоўскаму, ёсць радкі: “...Сёння, 18 лістапада 1943 года, у 22 гадзіны сталіца нашай Радзімы Масква ад імя Радзімы салютуе нашым доблесным войскам, якія вызвалілі горад Рэчыца, дванаццаць артылерыйскімі залпамі са ста дваццаці чатырох гармат”. Тую вялікую радасць перамогі разам са сваімі баявымі сябрамі, пэўна ж, перажыў і Сава Касцючэнка. Толькі радасць была вельмі нядоўгай: ужо 19 лістапада ён быў цяжка паранены, а 20-га — памёр.

Мы памятаем!

Людміла Грызунова, мастацкая кіраўніца Рэчыцкага гарадскога Палаца культуры, кіраўніца Клуба патрыятычнага і эстэтычнага выхавання “Семья”

ЛІНІЯ АБОРОНЫ

Хлеб трэба сеяць, мужыкі!..

У Беларусі поўным ходам ідзе пасяўная

Моцны беларускі паэт Леанід Галубовіч, сам родам з-пад Клецка, у свой час хараша, сімвалічна выпісаў сітуацыю, калі за спрэчкамі аб другасным людзі губляюць самае галоўнае. З гаварыліны “пра палітку” разумны выхад падказвае вясковы мудрэц: “...Пакуль не скажа дзед які/ З развагай аналітыка:/ “Хлеб трэба сеяць, мужыкі/ Без хлеба — дрэнь палітка”.

Цяпер і не скажаш, вядома, што барацьба з каранавірусам — справа другасная. Але, будзем шчырымі, толькі адзінкі з нас “на перадавой”. Астатніх просіць не перашкаджаць і проста ў меру сіл “падносіць патроны”. Выконваць рэкамендацыі ўрачоў, а калі трэба — працаваць на сваіх рабочых месцах.

Так і робяць беларускія аграрыі. Па стане на 10 красавіка, калі нумар газеты рыхтуецца да здачы, на БелТА з’явілася аператыўная інфармацыя ад Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання. З яе вынікае, што ранняя яравыя збожжавыя і зернебабовыя культуры (без кукурузы, грэчкі, проса) пасяялі ў Беларусі амаль на 75 працэнтах запланаваных плошчаў. Тры чвэрці — добры вы-

Пасяўная ў гаспадарцы “ЖодзінаАграПлемЭліта”

нік на гэтую пару! Пасяялі ранняя яравыя ў краіне ўжо больш чым на 630 тысячак гектараў. Актыўна рыхтуецца глеба пад культуры, якія будуць высаіць пазней. А ў цэлым яравая сяўба праведзена будзе на плошчы больш за 2,6 млн гектараў.

Сонца і Вербніца: у лепшае верыцца!

Вялікдзень для беларусаў — спрадвечнае, вялікае свята адраджэння Жыцця. Для тых, хто ў каталіцкай веры, Пасха ўжо наступіла, для праваслаўных — набліжаецца. І сястра Юлія з Свята-Елісавецкага манастыра, што ў Навінках пад Мінскам, напісала нам пра святочную імпрэзу. 11 і 12 красавіка на тэрыторыі манастыра прайшоў Вербны кірмаш. На ім за ахвяравання можна было набыць асвячоныя галінкі вярбы, а яшчэ — выбраць падарункі для блізкіх з тых прыгожых вярбаў, што з любоўю зроблены ў манастыры. Галінкі вярбы на Вербіцу былі таксама і ў царкоўных лаўках Мінска.

Сястра Юлія ўдакладняе, чаму нават невялікія грашовыя ахвяравання для сяспер манастыра маюць вялікае значэнне: “Усе сабраныя сродкі пойдуча на справы міласэрнасці. Дзякуючы ім людзі з абмежаванымі магчымасцямі могуць працаваць у майстэрні “Добродел” ды атрымліваць плату за сваю працу. Для пажылых людзей, якія маюць патрэбу ў доглядзе, жывуць у інтэрнах, закупляюцца сродкі гігіены. На гэтыя сродкі дзейнічае падворак, дзе праходзяць рэабілітацыю й вучацца жыць людзі, якія пакутуюць ад залежнасцяў, выйшлі на волю з турмаў”.

Справы міласэрнасці — гэта, безумоўна, тое, што робіць з людзей Народ. З вераю ў тое, што ўсё ў нашым жыцці — не дарэмнае, усё мае свой патаемны сэнс, і будзем святкаваць Вялікдзень.

Падрыхтаваў Іван Ждановіч

СВЕТАПОГЛЯД

Мікрасвет, які заўжды з намі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Спецыялісты кажуць: самы буйны вірус — меншы за самы мініяцюрны мікроб. Больш за тое: вірус здольны пасяліцца ў мікробе (ну як блошка ў шэрці маленькай сабачкі...), а зваротнага не бывае. Аднак ёсць і ў вірусаў здольнасць: перараджацца, прыстасоўвацца для выжывання ў крытычных умовах. Цытата з таго тэкста: “Больш за 60 гадоў чалавецтва адбівала атакі нябачных калоній бактэрыяў пры дапамозе антымікробных прэпаратаў, у тым ліку антыбіётыкаў. У навуковых лабараторыях ствараліся, выгадоўваліся ўсё новыя іх віды й пакаленні. Але патогенныя мікраарганізмы, як аказалася, зусім не збіраліся здавацца і адступіць. Яны перараджаліся”.

Зусім нядаўна ўспрымалася намі тая вайна мікрасветаў проста як “бура ў стакане вады”, а сёння ідзе ўжо рэальная вайна чалавецтва супраць аднаго з тых мікрасветаў: Covid-19. Мікрабіёлагаў хто ж тады чуў? І мне калегі некаторыя, глянуўшы тэкст па версе, высакамерна раілі “пісаць пра нешта больш канкрэтнае і сацыяльна важнае”. Цяпер куды больш людзей, у тым ліку й журналістаў, пераканаліся, наколькі гэта важна: усведамляць, што маленькія прычыны могуць выклікаць вялікія наступствы.

Аса ў салоне

Ды, на жаль, сёння ў змаганні з каранавіруснай інфек-

цыяй не ўсе разумеюць тактыку, якую абрала Беларусь. Нам жа вельмі важна не толькі перамагчы каранавірус, але й пры тым зберагчы эканоміку. Аднак як унутры краіны, так і звонку — шквал крытыкі:

Смалевіцкі раён. 3 красавіка. Аляксандр Лукашэнка наведвае сельгаспрадпрыемства “Серволюкс”.

не прымаеце належныя меры! Уводзьце каранцін! Пра тое эмацыйна гаварыў Аляксандр Лукашэнка 7 красавіка на маштабнай нарадзе, прысвечанай гатоўнасці сістэмы аховы здароўя супрацьстаяць пашырэнню віруса Covid-19. Тады ж Прэзідэнт яшчэ раз падкрэсліў сваю цвёрдую пазіцыю: прымаць жорсткія меры, нахалт каранціну, трэба ў тым выпадку, калі яны наспелі. Заўважым,

такі пункт гледжання падзяляюць многія спецыялісты і ў Беларусі, і ў іншых краінах, эксперты з Сусветнай арганізацыі аховы здароўя, што працавалі ў нашай краіне. Спецыяльна падаем і здымак з нарады як свед-

чанне: ані панікі, ні масак у Палацы Незалежнасці. Прыехалі на нараду 30 чалавек — ад галоўных дактароў паліклінік да кіраўніцтва Урада, Парламенту. Вялікі спектр пытанняў абмяркоўвалі. Пра ход нарады, яе вынікі расказала потым прэс-сакратар Прэзідэнта Наталля Эйсмонт. Нагадала: 3 красавіка Кіраўнік дзяржавы пабываў на паспяховым сельгаспрадпрыемстве

ў Смалевіцкім раёне, якое не жадае спыняць дзейнасць і, выконваючы ўсе меры засцярогі, працае на ўнутраны рынак, а таксама корміць суседзяў і далёкіх партнёраў. “Там Кіраўніку дзяржавы было зададзена пытанне, на якое пакуль ніхто (маю на ўвазе апанентаў) чамусьці не адказаў: калі ўсе будуць сядзець дома, то хто ж будзе даіць кароў? Сёння прагучала яшчэ адно пытанне на гэтую тэму: што ў цэлым рабіць з працаўнікамі сельскай гаспадаркі? Можа, нехта прапануе спыніць пасяўную? Дзейнічаць трэба так, як дыктуе сітуацыя. І рабіць усё, каб зберагчы людзей. Па такім прынцыпе сёння будзеца і надалей будзе выбудоўвацца праца ў Беларусі”, — падкрэсліла прэс-сакратар Прэзідэнта.

...Уявім сабе: мы едем летам на аўто па трасе на вялікай хуткасці. З дзецьмі на заднім сядзенні. А праз бакавое аkenца ветрам заносіць у салон асу. Ёй няма да вас справы, у яе сваё жыццё! Але ж дзеці першымі пачынаюць панікаваць, за імі — чуллівая мамачка. І, не збаўляючы ходу, яна, падаўшыся эмоцыям, забывае, што сядзіць за рулём. Пачынае махаць па лабавым шкле тым, што папала пад руку, каб абараніць сваіх дзетак ад беднай асы.

Вы сапраўды хочаце аказацца ў такім аўто?

Здароўя — і разважліва сці вам і вашым блізкім!

Іван Ждановіч

“Голасу Радзімы” — 65!

Першы нумар газеты “За вяртанне на Радзіму” пабачыў свет 6 красавіка 1955 года. У студзені 1960-га выданне набыло цяперашнюю назву.

Са святам, шаноўныя сябры, чытачы, няштатныя карэспандэнты! Дзякуючы нашым сумесным намаганням газета й па сёння выходзіць, і з яе старонак гучаць родныя галасы з розных краёў.

Мы робім газету для тых, у чых душах, дзе б ні жылі, гучыць Голас Бацькаўшчыны. Радзімы. Праз публікацыі з іншых краінах мы згуртоўваем, паядноўваем, збіраем рассыпаныя па свеце беларускія галасы — у гарманічны, прыгожы Голас Радзімы. У Беларусі Мацярык.

Дзе б мы ні жылі, у што б ні верылі — няхай Голас Радзімы гучыць у нашых сэрцах. Мы — розныя, аднак ёсць агульнае: Бацькаўшчына. Яна паядноўвае нас.

З віншаванняў выбралі — ад старшыні СБЛ Валянціны Піскуновой: “Сардэчна віншуюем з 65-годдзем! Выказваем падзяку за супрацу. Жадаем усім, хто робіць газету, моцнага здароўя, далейшай паспяховай дзейнасці — у тым ліку й з нашым Саюзам беларусаў Латвіі, які праз таварыства, што ў яго складзе, шмат робіць для пашырэння беларускай культуры, мовы, традыцый”.

Іван Ждановіч, галоўны рэдактар газеты “Голас Радзімы”

ТРОХГОДЗЕ МАЛОЙ РАДІМЫ

Глядзіцца Бацькаўшчына ў люстэркі кніг

3 2019 года ў мінскім выдавецтве “Беларусь” рэалізуецца адметны творчы праект: кніжная серыя “Падарожжа па родным краі”

Падрыхтавана да друку новая кніга вядомага краязнаўца з Гродзеншчыны Міколы Гайбы “Сем вежаў Навагрудка”. Выйдзе зборнік гістарычных нарысаў у серыі “Падарожжа па родным краі” ў бліжэйшы час. А нататку гэтую пішу я з тае нагоды, што нядаўна ў кнігарні “Светач” у Мінску, па праспекце Пераможцаў, 11, адкрылася невялікая выстава, дзе прадстаўлены кніжныя здабыткі ў галіне гістарычнага асветніцтва, краіназнаўства, краязнаўства, звязаныя з Гродна ды яго ваколіцамі. Там разгорнуты фотавернісаж са здымкаў вядомага фотамастака, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзіслава Цыдзіка, уладжэнца Гродзеншчыны, які шмат ездзіць па Бацькаўшчыне. Прадстаўлена выстава старых паштовак вядомага калекцыянера Уладзіміра Ліхадзедава, які летась выдаў сапраўды “гродзенскую калекцыю” альбомаў з серыі “У пошуках страчанага”: кнігі з рэпрадукцыямі філакар-

тычных артэфактаў пра Слонім, Гродна, Навагрудак, Сморгонь.

Цэнтральнае месца ў “Светачы” аддадзена выставе кніг, звязаных з Гродзеншчынай. Вылучаюцца творчыя праекты, падтрыманыя Гродзенскім аблвыканкамам. Шмат рупнасці, дзейных намаганняў дзеля іх рэалізацыі прыклаў тагачасны намеснік старшыні Гродзенскага аблвыканкама Віктар Лісковіч, цяпер — старшыня Пастаянай камісіі па адукацыі, навуцы,

культуры й сацыяльным развіцці Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Беларусі. “Кніга спрыяе не толькі духоўнаму развіццю чалавека, але й яго актыўнаму ўдзелу ў сацыяльна-эканамічным жыцці краіны, — казаў на імпрэзе ў “Светачы” Віктар Лісковіч. — На Гродзеншчыне мы шмат зрабілі, каб праз кнігу паказаць гісторыю нашай старонкі,

Міністр інфармацыі Аляксандр Лукашэнка і парламентарый Віктар Лісковіч.

Удзельнікі імпрэзы

багааты турыстычны патэнцыял, які мае край ды праз які варта як мага шырэй развіваць эканоміку рэгіёна. Спадзяюся, што досвед Гродзеншчыны ў галіне сучаснага кніжніцтва будзе пашырацца па ўсёй краіне. Галоўнае — ведаць, дзеля чаго робіцца тое ці іншае выданне”.

Вось і краязнаўца Мікола Гайба — самаадданы руплівец на ніве краязнаўства. “Навагрудак, як вядома, гэта першая сталіца Вялікага Княства Літоўскага, — расказвае аўтар пра сваю новую кнігу “Сем вежаў Навагрудка”. — У горадзе захавалася вельмі шмат архітэктурных помнікаў, розных іншых адметнасцяў. А пра некаторыя з’явы, на жаль, расказваюць нямногія сляды ці толькі архіўныя, гістарычныя дакументы, малыя згадкі ў розных крыніцах. А колькі таямніц зберагаюць нашы старажытныя храмы! І кожны з іх — з багатай гісторыяй. Прыкладам, у Фарным касцёле быў здзейснены шлюб Ягайлы й Соф’і Гальшанскай. Пэўна, шмат хто ведае: шлюб той стаў адпраўным пунктам у развіцці дынастыі Ягелонаў, якая была пры ўладзе ў многіх дзяржавах

Цэнтральнай ды Усходняй Еўропы ў XV — XVI стагоддзях. А яшчэ ў Навагрудку прайшло дзяцінства, юнацтва слаўтага паэта Адама Міцкевіча. Аўтар легендарнага паэма “Пан Тадэвуш” і “Дзяды” вучыўся ў мясцовай дамініканскай школе пры кляштары аднаго з касцёлаў: з 1807 па 1815 год”.

Несумненна, кніга Міколы Гайбы выкліча шырокую чытацкую ўвагу. Раней у серыі “Падарожжа па родным краі” пабачылі свет кнігі Ігара Пракаповіча, Юрыя Кур’яновіча, Аляся Марціновіча ды іншых аўтараў. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Аляся Марціновіч выдаў дзве кнігі: пра Случчыну й Капыльшчыну, тыя старонкі, з якімі ён звязаны нараджэннем, гадамі юнацтва, маладосці. А цяпер Аляся Марціновіч завяршае работу над кнігай нарысаў пра Драгічын і яго ваколіцы.

Знаёмства з праектам “Падарожжа па родным краі” пераконвае: усе куточки Беларусі варта таго, каб пра іх расказалі ў межах гэтай серыі. Паступова паўстане цэлая бібліятэка, якую, перш чым наведаць тыя ці іншыя мясціны, варта будзе прачытаць.

Кастусь Ладуцька. Фота: **Кастусь Дробаў**.

Выстава кніг

ПРАЕКТЫ

Па адзенні сустракаюць...

Выстава “Узоры і сімвалы: спадчына беларускага арнаменту” дэманструецца ў далёкай арабскай краіне Султанаце Аман

Урачыстае адкрыццё выставы ў Султанаце Аман

Звычайна ўжо для нас, што далучаюцца да беларускага народнага мастацтва наведнікі вядомых музеяў у заходне-еўрапейскіх краінах. А вось культурны рух беларускі на Усход — пакуль што, відаць, рэдкасць. Таму цікавай падаецца нам такая навіна, што прыйшла з Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі. З 5 сакавіка па 30 чэрвеня 2020 года ў плыні Дзён культуры Беларусі ў Амане ў Нацыянальным музеі Султанаце Аман (Маскат) экспануецца выстава “Узоры і сімвалы: спадчына беларускага арнаменту”. Выстава складзена з рэчаў, якія зберагаюцца ў зборах нашага Гістарычнага музея.

“Робячы выставу, мы ставілі на мэце: адлюстраваць асаблівасці культуры беларусаў, нашу яркую нацыянальную самабытнасць і багатыя традыцыі, — гаворыць дырэктар Гістарычнага музея Павел Сапоцька. — Сярод помнікаў культурнай спадчыны, якія зберагаюцца ў зборах нашага музея, асаблівае месца займае калекцыя традыцыйнага беларускага касцюма. Вось яе мы і зрабілі дамінантай выставы. Бо, як вядома, па адзенні ж сустракаюць. Дапытлівым, уваж-

лівым, разважлівым людзям вельмі шмат раскажа традыцыйны беларускі строй — трэба толькі ўгледзецца няспешна ў ягоныя дэталі. Калекцыя наша мае вялікую мастацкую і навуковую каштоўнасць. Можна толькі захапляцца разнастайнасцю тэхнік ткацтва, вышыўкі, карункапляцення. Асаблівасці дэкору, арнаментаў, спосабаў нашэння адзення — усё гэта вялікая экзотыка на арабскім Усходзе”.

Менавіта касцюмы беларускіх сялян сёння асэнсоўваюцца спецыялістамі, мастацтвазнаўцамі як традыцыйны, класічны ўзор народнага мастацтва. Калекцыя музея прадстаўляе раз-

настайныя камплекты адзення шасці гістарычна-этнаграфічных рэгіёнаў Беларусі: Усходняе і Заходняе Палессе, Падзвінне, Падняпроўе, Панямонне, Цэнтральны рэгіён. У розных строях — розны каларыт, крой, арнаментыка. Тыя, хто зладзіў выставу, асобна прадставілі разнастайнасць традыцыйнага беларускага ткацтва. На выставе, у прыватнасці, ёсць мужчынскі і жаночыя строі, святочна-абрадавыя ўборы, галаўныя ўборы (наміткі, хусткі), абутак (боты, чаравікі, лапці), тканя і вязаныя паясы, упрыгажэнні (каралі, вянкі, стужкі), тканіны для вырабу адзення, утылітарна-дэкаратыўныя тканіны (для

інтэр’ера): ручнікі, ручнікі-набожнікі, абрусы, пакрывацы. Паехалі з Мінска ў Аман і такія помнікі народнай культуры, як прадметы традыцыйна-побывавай этнаграфіі, прылады працы.

У цырымоні адкрыцця выставы паўдзельнічалі Міністр адукацыі Султанаце Аман Мадзіха бін Ахмед Аль-Шаібанія, Міністр культуры і спадчыны Салет бен Мухамад аль-Махрута, генеральны сакратар Аманскай нацыянальнай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы Махамед аль-Якубі, генеральны дырэктар Нацыянальнага музея Султанаце Аман Джамаль аль-Мусаві. Беларускі бок прадстаўлялі Міністр культуры Беларусі Юры Бондар, Надзвычайны і Паўнамоцны Амбуцадар Беларусі ў Арабскай Рэспубліцы Егіпет, Султанаце Аман, Рэспубліцы Судан (па сумяшчальніцтве), Пастаянны прадстаўнік Беларусі пры Лізе арабскіх дзяржаў Сяргей Цярэнцьеў, дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі Павел Сапоцька, мастацкая кіраўніца Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага заслужанага харэаграфічнага ансамбля “Харошкі”, народная артыстка Беларусі Валянціна Гаявая ды іншыя.

Погляд на беларускія скарбы збоку — гэта заўсёды цікава: як для беларусаў, так і для нашых сяброў у замежжы. Па словах Паўла Сапоцькі, рух беларускага мастацтва на Усход прадоўжыцца. “У прыватнасці, у наступным годзе плануем прывесці цікавую выставу ў межах Дзён культуры Беларусі ў Егіпце”, — патлумачыў ён.

Дарэчы. У пару, калі з-за эпідэміі каранавіруса многія музеі свету зачыніліся, у іх можна пабываць на віртуальных экскурсіях. А ў нэце з’явілася інфармацыя, што агенства ТурСтат склала рэйтынг лепшых музеяў гісторыі ды культуры краін СНД для наведвання ў і віртуальных экскурсіях, анлайн-тураў і выстаў — ён складзены па выніках аналізу папулярнасці музеяў ды прапаноў віртуальных тураў па іх. Дык вось, узначаліў рэйтынг Дзяржаўны гістарычны музей у Маскве. А Нацыянальны гістарычны музей у Мінску — на другім месцы. На трэцім пазіцыі — Нацыянальны музей Казахстана у Нур-Султане, на чацвёртай — яшчэ адзін беларускі: Нацыянальны гістарычна-культурны музей-запаведнік “Нясвіж”.

Іван Іванаў

ЗДОРОВЫ ДУХ

Спартыўныя “Зубры” ў Самары

Дзве каманды суполкі беларусаў і выхадцаў з Беларусі “Руска-Беларускае Братэрства 2000” з Самары паўдзельнічалі ў юбілейным X Спартыўным фестывалі “Дружба народоў-2020”

Юбілейны спартфорум праходзіў у сярэдзіне сакавіка: яшчэ да каранціну, што быў аб’яўлены ў многіх гарадах Расіі з-за каранавіруса. Месцам спаборніцтваў стаў універсальны комплекс “МТЛ-Арена” гарадской акругі Самара, іх заснавальнікі, арганізатары — Міністэрства спорту і Дом дружбы народаў вобласці. Мяркуюцца, што спартыўны фестываль спрыяе ўмацаванню міжнацыянальных сувязяў, служыць для прафілактыкі дэструктыўных праяваў на міжнацыянальнай глебе сярод спартыўных заўзятараў. Да таго ж гэта — прапаганда фізічнай культуры, спорту, здаровага ладу жыцця. Сёлета спартфорум прысвячаўся 75-годдзю Вялікай Перамогі.

У спаборніцтвах паўдзельнічалі аматарскія каманды па міні-футболе (12 каманд) і валейболе (6), якія прадстаўлялі нацыянальныя суполкі вобласці і горада. Ад “Руска-Беларускага Братэрства 2000” выстаўлены былі дзве каманды (працэсам кіраваў Андрэй Кірылюк, дырэктар суполкі) пад агульнай назвай “Зубры”. У выніку валейбольная — на 4-м, футбольная — на 7-м месцы. Як бачым, ёсць яшчэ

куды расці! Заўзятары і нават спартсмены, калі графік гульняў дазваляў, паўдзельнічалі ў інтэрактыўных віктарыях, прысвечаных гісторыі развіцця самарскага спорту. А беларуская каманда заўзятараў была прыгожая: Юлія Цяплянская, Вольга Данкеева, Анастасія Гуркіна, Крысціна ды Іна Сухачэўскія, Тацыяна Даутава. Фота і відэаздымку даручылі Андрэю Зыкаву. І пакуль “Зубры” змагаліся на спартпля-

“Крылья Советов” з Самары займае асаблівае месца і ў беларускім футболе. Практычна ў кожным сезоне ў камандзе гуляюць футбалісты з Беларусі, таму ФК часам жартам называюць базавым футбольным клубам зборнай Беларусі. Праз гэтую каманду сапраўды прайшлі многія гульцы нацыянальнай зборнай. У Самары трэніраваў Вадзім Скрыпчанка, гулялі Віталь Бульга, Андрэй Хлебасолаў,

*Дарогіе болельшчыкі!
Передаю привет из Самары
Болите за белорусские клубы,
и поддерживайте белорусских
футбол. Ваша поддержка очень
важна и дорога!
P.S. Отлично жето Динамо-
Минск, стали чемпионом,
и успешно выступили в
Еврокубках!
Вперед, Динамо!*

S. Кирин

Аўтограф футбаліста
Сяргея Карніленкі

Футбольная каманда “Зубры” праводзіць адзін з матчаў

цоўках, каманда беларускіх заўзятараў на чале з Андрэем Кірылюком перамагла ў віктарыях: за тое атрымала запрашэнні на адмысловую экскурсію ў музей Самарскага футбала.

А футбол гэты, заўважым, багаты на спартыўныя традыцыі. Да таго ж футбольны клуб

Сяргей Карніленка, Дзяніс Коўба, Цімафей Калачоў, Аляксей Скварнюк, Аляксандр Чайка, Станіслаў Драгун, Аляксандр Глеб, Дзмітры Молаш, варатары Аляксандр Марцешкін, Сяргей Верамка ды многія іншыя.

У часе ўрачыстай цырымоніі ўзнагароджання капітаны

каманд-пераможцаў спартфестывалю “Дружба народоў-2020” пакінулі аўтографы на памятных футбольных мячах, які ўручылі дырэктару грамадскага музея Самарскага футбала, прэзідэнта Фонду гісторыі і развіцця самарскага футбала імя Барыса Казакова, дэпутату думы гарадзкім

Самара Аляксандру Чарнышову. Мяч зойме сваё месца ў музеі Самарскага футбала!

Прэзідэнт абласной суполкі беларусаў Ірына Глуская выказала падзяку арганізатарам фестывалю: “Такія спартыўныя святы, безумоўна, спрыяюць развіццю фізічнай культуры, падмацоўваюць баявы дух каманд з прадстаўнікоў розных нацыянальнасцяў, а таксама іх заўзятараў”. Яна ўпэўнена, што колькасць людзей, якія рэгулярна займаюцца фізкультурай і спортам, будзе расці. Нацыянальныя грамадскія суполкі, спартыўныя іх каманды таму спрыяюць, а Урад рэгіёну, Дом дружбы народаў для таго ствараюць умовы.

Мікалай Бойка,
г. Самара

Вядучыя імпрэзы Ірына Маркава і Віталь Быхаў

ЮБИЛЕЙ

Беларусь — у нашых сэрцах

20-годдзе з часу заснавання адзначыла беларуская суполка “Сябрына” з Алушты

“Беларусь у маім сэрцы” — пад такою назвай праходзіла святочная імпрэза. Гэтыя чароўныя словы прымушаюць часцей біцца сэрца кожнага, хто мае дачыненне да Бацькаўшчыны, дзе й цяпер многіх з нас чакаюць родныя, сябры дзяцінства. Выслоўе, што ўмацоўвае духоўную нашу роднасць з зямлёю продкаў, заняло пачэснае месца на экране ў гарадскім Доме творчасці “Подмосковье”: там ладзілі ўрачыстасць. За тыдзень да свята пра яго як важную з’яву ў жыцці шматнацыянальнай Алушты штодзённа паведамлялася ў эфіры тэлерадыёкампаній “БРТ”, “555”, абвестку-запрашэнне змясціла газета “Алуштинский вестник”. І суботнім днём зала Дома творчасці напоўнілася мелодыямі, песнямі з беларускім каларытам, на экране дэманстраваліся краявіды Беларусі. Сцэну мы ўпрыгожылі аўтэнтчнымі саматканымі, вышыванымі ручнікамі: нібы абярэгі, яны дапамагаюць нам жыць удалечыні ад родных мясцін.

І вось чатыры разы гучаць у выкананні славутага ансамбля “Песняры” словы-кліч “Белая Русь ты мая!” — фрагмент са знакамітай песні. Да іх далучыліся вершы Рыгора Бардуліна: “Трэба дома бываць часцей, / Трэба дома бываць не гасцем, / Каб душою не ачарствець, / І не страціць святое штосці...” Так адкрывалі сустрэчу мы з Ірынай Маркавай, вядучыя свята. Пры дапамозе фотаздымкаў расказалі, як стваралася ў Крыме наша беларуская суполка, згадалі землякоў, якія да таго спрычыніліся.

Мне ж помніцца, як на Каляды 1999 года ў Партэніцкай пасялковай бібліятэцы ўпершыню я сабраў землякоў: павіншаваць з Новым годам, які настаў. У якасці падарункаў гучалі беларускія вершы, песні, якія краналі маіх супляменнікаў да слёз. Вечарына й стала днём нараджэння суполкі. Праз год вырашылі назваць яе: Культурна-асветніцкае таварыства “Сябрына”. Важныя захаваны для пашырэння беларускай культуры ў Крыме зрабілі тады палкоўнікі медслужбы Аляксандр Мікалаевіч Чмак (в. Бальшой Краснік, Пружанскі р-н) і Міхаіл Андрэевіч Пшонкін (г. Віцебск) ды іх жонкі-педагагі: Таццяна Іванаўна (в. Астрагляды, Брагінскі р-н) ды Зінаіда Іванаўна (в. Росляя, Гарадоцкі р-н). Была ў шэрагах энтузіястаў ветэран педагогічнай працы, партызанка з Віцебшчыны Адзіада Фёдарэўна Зінкевіч (в. Шчурэўка, Лепельскі р-н), інструктар па ляхэбнай фізкультуры Леаніла Аляксандраўна Каляда (в. Пагор’е, Карэліцкі р-н), выкладчык гісторыі Сяргей Мікалаевіч Мацкевіч (г. Вільнюс), работніца гандлю, прадпрыемальніца Нэлі Міхайлаўна Дзіна (г. Мінск), інжынер праектнага

віч (в. Бачарова, Сенненскі р-н), былыя партызаны Беларусі з брыгады імя Канстанціна Заслонава Марыя Пятроўна ды Віталь Васілевіч Гладковы (г. Шклоў), сям’я Алены Іванаўны Васіленкі (в. Белабярэжская Рудня, Нараўлянскі р-н), фінансавы працаўнік гарсавета Святлана Васілеўна Казак (в. Славечна, Ельскі р-н), кінамеханік Людміла Іосіфаўна Назрачова (в. Жылічы, Кіраўскі р-н), урач-рэнтгенолаг Андрэй Аляксеевіч Свірыдзюк (в. Забалацце, Мсціслаўскі р-н), настаўніца школы Аляксандра Сцяпанавіча Драздова (в. Грозы, Мсціслаўскі р-н) ды іншыя. Хачу адзначыць, што й вядучая юбілейнай сустрэчы праз 20 гадоў — Ірына Аркадзёўна Маркава (в. Дамашы, Ляхавіцкі р-н), галоўны рэдактар тэлерадыёкампаніі “БРТ”, таксама была ў тым ганаровым ліку. Шкада, што

вы ўмацоўвае міжнацыянальнае адзінства нашай Вялікай Алушты. Сваёй нястомнай працай вы заслужылі павагу сярод алушцінцаў, кіраўніцтва горада. Беларусы Алушты — гэта людзі адкрытыя, шчодрыя ў сваёй душэўнай прыгажосці. Гэтая суполка — самая лепшая, самая дружная!”. Галіна Агнёва падарыла суполцы “Сябрына” сертыфікат на наведванне парка “Айвазовское”, уручыла Ганаровыя граматы гарадміністрацыі Ірыне Маркавай, Ірыне Рясюкевіч, Тамары Мухай, Віталю Бартохаву.

Віншавалі нас і кіраўнік аддзела міжнацыянальных адносін Дзяржкамітэта па справах міжнацыянальных адносін Шамір Хубларан, дырэктарка Дома дружбы народаў Ларыса Сакірская. Удзячнасць ад Дзяржкаміна Рэспублікі Крым атрымала

пачатку праграмы падарылі гасцям свае песні й мы, гаспадары сустрэчы. Гучалі “Сонца ў азерцы”, “А ў гародзе верба расла”, “Ручнікі”, “Ехаў Ясь на кані”, “Мае вочы чорныя”, “Бадзёр”, “Туляць дык гуляць” у сольным і дуэтным выкананні Наталлі Маркевіч, Ганны Шастапалавай і Віталія Бартохава.

Шмат асалоды, задавальнення алушцінцы атрымалі ад віншавальных выступаў нашых супляменнікаў. З Севастопалю быў народны ансамбль беларускай песні “Белая Русь” — ён спяваў “Зямля Беларусі”, “Мы вам жадаем”, было вітанне ад старшыні тамтэйшай беларускай грамады “Беларусь” Валерыя Казьяніна. З Феадосіі прыехаў фальклорны гурт “Сяброўкі” — спявалі “Каб я знала”, “Лявоніху”, слова святочнае казала намесніца кіраўніка беларускай грамады” Спадчына” Ганна Барадзін. З Ялты завітаў народны вакальны гурт “Тры крыніцы” (спяваў “Журавіну”, “Чаму ж мне ня пець”) і капэла бандурыстаў імя Сцяпана Руданскага (гралі “Свяціла зорачка”, “Касіў Ясь канюшыну”), а вітанне было ад актывісткі грамады “Белая Русь” Людмілы Кулік-Кураковай. З Сімферопалю ды Сімферопальскага раёна сустракалі мы харэаграфічны гурт “Рытм” (артысты выканалі “Крутуху” ды “Кована кола”) — гэта было прывітанне ад Алены ды Андрэя Капыцічаў, кіраўнікоў беларускіх суполак “Землякі” ды “Радзіма”.

Эх, якое беларускае свята было ў Алушце! Упрыгожылі канцэрт спевамі яшчэ Алена Амеліна (“Белая Русь”) і Максім Харысаў (“А ў полі тры крынічанькі”), вакальны гурт “Русская песня” (“Цячэ вада ў ярк”), харэаграфічныя калектывы “Каблчок”, “Чатыр-Даг”, “Ориенталь”. Дзве з паловай гадзіны гучалі ў зале толькі песні беларускай зямлі. Гледчакі былі ў захвапенні ад убачанага, разыходзіліся з цудоўным святочным настроем. А для далёкіх гасцей, каб лёгкай была ім дарога, мы прапанавалі дранікі ды іншыя прысмакі, ды казалі шчырыя словы сяброўскай удзячнасці.

Віталь Бартохаў,
кіраўнік суполкі “Сябрына”, г. Алушта.
Фота Святланы Багдановіч, Анастасіі Грыдчынай, Таццяны Паповай.

Ганаровыя госці ды ўдзельнікі ўрачыстай імпрэзы ў Алушце

інстытута “КрымНИИПроект” Мікалай Аляксандравіч Кулеці (в. Гошчава, Івацэвіцкі р-н) ды іншыя. Сям’я Чмак, заўважу, з часам пераехала на зямлю бацькоў — на Брэстчыну.

19 студзеня 2000 года, на Хрышчэнне, за стварэнне беларускага таварыства прагаласавалі й беларусы Алушты. Каляды ад таго часу для нас — двойчы святыя пара: бо гэта ж і дзень нараджэння суполкі. З алушцінцаў, помніцца, у той дзень у клубе санаторыя “Золотой колос” былі: ветэраны вайны й працы, кіраўнікі здраўніц горада Даніла Фёдаравіч Сабалеўскі (в. Замошша, Быхаўскі р-н), Міхаіл Іванавіч Камінскі (в. Купелы, Магілёўскі р-н), Кузьма Ігнатавіч Бардашэ-

інфармацыйны сюжэт з таго часу не захаваўся.

І вось — 20 гадоў прайшло-праляцела. Многіх з тых, каго я згадаў, няма сярод нас. Памяць пра іх зберагаем, збіраем летапіс беларусаў у гісторыі Алушты. У кнізе “Беларусы”, якая выйшла ў 2018 годзе ў Крыме, змешчана 51 біяграфія алушцінскіх беларусаў, і праца гэтая прадаўжаецца.

А ў святочны дзень 20-годдзя “Сябрына” прымала віншаванні, падарункі ад гасцей. Кіраўніца адміністрацыі горада Галіна Агнёва, калі ўручала памятны адрас, адзначыла: “Алушцінскія беларусы зарэкамендавалі сябе як самастойная, актыўная, вельмі ініцыятыўная суполка. Праз сваю культуру

Ганна Шастапалава. Старшыня Рэспубліканскай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Крыма” Раман Чэгрынец, віншуючы нас, уручыў падзякі ад імя старшыні ФНКА “Беларусы Расіі” Сяргея Кандыбовіча актывістам суполкі Святлане Багдановіч і Наталлі Маркевіч. Шмат цёплых, сардэчных слоў гучала ад кіраўнікоў армянскай і балгарскай, малдаўскай і крымска-татарскай, азербайджанскай і рускай абшчын Алушты, ад кіраўніка аддзела міжнацыянальных адносін адміністрацыі горада Эміля Меджытава, старшыні ўкраінскай абшчыны Крыма Анастасіі Грыдчынай. І гучалі са сцэны праз усю святочную дзею музычныя падарункі. А на

ПЛАНЕТА ЛЮДЕЙ

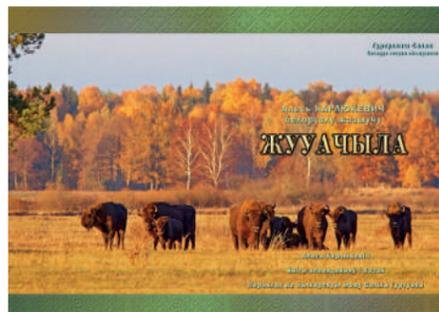
Балкарскі мост дружбы

Алены Стэльмах “Кітап устаны саугьасы” (“Падарунак майстра кнігавыдання”) і кніга казак і апавяданняў Алеся Карлюкевіча “Жууачыла” (“Грыбнік”). Перакладчык — народны паэт Кабардзіна-Балкарыі, ганаровы старшыня Клуба пісьменнікаў Каўказа Саліх Гуртуеў.

“Мяне з беларусамі яднаюць светлыя ўспаміны пра дружбу Кайсына Куліева з народным паэтам Беларусі Аркадзею Куляшовым, — гаворыць Саліх Гуртуеў. — Я ў свой час пераклаў і выдаў анталогію беларускай літаратуры на балкарскай мове. Цяпер, нягледзячы і на ўзрост і складанасці са здароўем, прадаўжаю пашыраць бела-

рускую літаратуру ў нашым утульным куточку Расіі, знаёмлю балкарцаў з паэзіяй і прозай народа Беларусі. Рады, што мае землякі пазнаёмяцца з апавесцю Алены Стэльмах, якая прысвечана Францыску Скарыне — беларускаму першадрукару”.

У кнігу Алеся Карлюкевіча, акрамя твораў, адрасаваных юнаму чытачу, увайдзе й артыкул пра народнага паэта Беларусі Рыгора Бардуліна, яго месца й ролю ў развіцці беларускай літаратуры. “Такое нечаканае рашэнне я прыняў і таму, што перакананы: выхоўваць юнага чытача трэба на вялікіх, высокіх прыкладах, — дзеліцца развагамі пераклад-

чык. — Нам, балкарцам, зразумела, што Рыгор Бардулін якраз такі пісьменнік у гісторыі Беларусі”.

Мяркуюцца, што наклад кожнай з кніг будзе па 500 асобнікаў. Яны разыдуцца па школах, у якіх дзеці вывучаюць балкарскую мову.

Мікола Берлеж

У Нальчыку (сталіца Кабардзіна-Балкарыі, Расійская Федэрацыя) рыхтуюцца да друку дзве кнігі беларускіх аўтараў

У перакладзе на балкарскую мову выйдуць апавесць першай намесніцы старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі, дзіцячай пісьменніцы, публіцысткі

Новая сіла старой веры

Стараверы ў 1650-я гады збягалі з Маскоўскай дзяржавы ў Ветку, на тэрыторыю Вялікага Княства Літоўскага, дзе без пераследу маглі спавядаць веру бацькоў. Сёння Веткаўскі музей стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф. Р. Шклярава — прыцягальнае месца для аматараў даўніны з розных краін.

Часта едуць у Ветку, што кіламетраў за 20 ад Гомеля (на паўночны ўсход, у бок Расіі) тая, хто спачатку патрапіў у філіял Веткаўскага музея ў абласным цэнтры. Часовыя экспазіцыі філіяла натхняюць гасцей наведацца і ў райцэнтр: бліжэй пазнаёміцца з культурай веткаўскіх стараабрадаў (старавераў).

А музей у Ветцы — адметны: там прадстаўлена мастацкая культура і творчасць прадстаўнікоў некалькіх народных традыцый. Бо гэта ж найцікавейшы рэгіён на паўднёвым усходзе Беларусі, дзе побач жывуць стараабрадніцтва Веткі ды праваслаўе беларускай вёскі. Нават і ў назве самой — “Веткаўскі музей стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф. Р. Шклярава” — адностраваная тая дваістасць.

Цэнтр стараабрадніцтва

“У нас музей апавадае пра Веткаўскіх стараабрадаў, а гэта ўнікальная з’ява, — раскажаў пры сустрэчы дырэктар музея Пётр Цалка. — Беларускія і рускія даследчыкі схільніны лічыць іх ці то рускімі стараабрадцамі (бо з Расіі перасяліліся), ці то беларускімі (бо доўгі час жылі на беларускіх землях). Мы ж раскажам гісторыю пра людзей, якія, апануўшыся ў іншым культурным асяроддзі, не толькі захавалі сваю “рукаспіс”, але і “развіліся” ў асобную мастацкую культуру. Навукоўцы прызналі такія феномены, як Веткаўская ікананісная школа, Веткаўскі стыль у афармленні рукапіснай кнігі, Веткаўская чаканка, Веткаўскае шыццё жэмчугам і бісерам, кніжная культура Веткі, Веткаўская пазалочаная разьба ківотаў”.

Як аказаліся на Беларусі стараабрадцы? У часы расколу рускай праваслаўнай царквы (1650-я гады) у Маскоўскай дзяржаве праводзілася рэформа патрыярха Нікана, уносіліся змены ў богаслужбовыя кнігі маскоўскага друку і некаторыя абрады — каб наблізіць іх да тагачасных грэчаскіх. Былі ў рэформаў і праціўнікі, ды такія, што ніяк не хацелі адступіць ад “старой веры”. Яны і ўцякалі ад пераследу, пераважна ў лясны паўнач Расіі. А некаторыя пераходзілі Веткаўска-Старадубскае памежжа (ну якая тады была мяжа...) — і аказаліся ўжо ў Вялікім Княстве Літоўскім. А на яго тэрыторыі, заўважым, ідэі верацярпімасці замацаваны былі ў Статуце ВКЛ: гэта ж як Канстытуцыя на той час. Стараверам у Ветцы, якая была на тэрыторыі ВКЛ, па той прычыне анічога не пагражала за іх веру. У ваколіцах месца як грыбы пасля дажджу, вырасталі паселішчы перасяленцаў, якія называлі слабодамі. Іх жыхары часова вызваліліся ад мясцовых павіннасцяў ды лічыліся “свабоднымі”. Быў час, калі ў Ветцы, яе ваколіцах жыло каля 40 тысяч

рускіх перасяленцаў. Паступова горад ператварыўся ў духоўны цэнтр стараабрадніцтва. Ёсць трагічныя старонкі ў ягонай гісторыі, прычым не ўлады ВКЛ таму віной: два разы царскія, маскоўскія войскі спалілі Ветку, а людзей цэлымі сем’ямі вярталі ў Масковію. І ўсё ж яна выстаяла.

Дзве веры ўжыліся разам

Рускія стараверы, а гэта былі пераважна адукаваныя і заможныя купцы, доўгі час жылі побач з беларускімі сялянамі, якія цяжка працавалі пад прыгнётам землеўладальнікаў. Часта з-за сваёй неадукаванасці яны і не ведалі ўсіх канонаў праваслаўнай царквы, шмат што рабілі ў адпаведнасці з традыцыямі папярэднікаў, спавядалі дахрысціянскую веру сваіх продкаў. На Гомельшчыне дасюль захаваліся традыцыі старажытных абрадаў, якія ўзыходзяць да язычніцкіх часоў. Унікальны, скажам, абрад “Ваджэнне і пахаванне Стралы”. Прычым страла ў ім успрымаецца-ра-

лежалі да заможнага купецтва, таму і ведалі толк “у прыгожых рэчах”. Скажам, калі ў іх сем’ях вышывалі, то выключна золатам, срэбрам, шоўкам, жэмчугам ды бісерам. Іконы і богаслужбовыя кнігі стараабрадцы ўпрыгожвалі чаканымі акладамі, бажніцы (палічкі альбо ківоты з іконамі) — пазалочанай разьбой. Да таго ж майстрам з асяродку старавераў было ўласцівае і пэўнае, як любяць гаварыць на Веткаўшчыне, “свавольства” ў жывапісе, нават у напісанні абрадоў. Пётр Цалка ўдакладняе: “Абрад царкоўнай службы яны не хацелі мяняць: ён быў запісаны ў богаслужбовых кнігах і выконваўся слова ў слова. Канон! А вось у ікананіс стараабрадцы з лёгкасцю прыўносілі новую стылістыку, пры гэтым захоўваючы старажытныя каноны ікананісы, у тым ліку і тэхналогію. Веткаўскі ікананіс настолькі незвычайны, што замежныя госці, узяўшы ў рукі абраз, намалюваны веткаўскімі стараабрадцамі, адразу

Экспазіцыя ікон

зумеюцца не толькі як элемент старажытнай зброі, дадатак да лука, але найперш як страла-маланка, як сімвал славянскага бога-грамоўніка Перуна, падаўца ўрадлівага навальнічнага дажджу. Напрыканцы вясны сяляне спраўляюць абрад: Стралу хавваюць. Яе сімвалы па гэты час закопваюць у полі. Кажуць: для таго, “каб гром не пабіў будучы ўраджай”. У некаторых вёсках “хавалі” не саму “Стралу”, а “Вясну” ў выглядзе лялькі.

Вось так яшчэ з XVII стагоддзя ў рэгіёне, блізім тэрытарыяльна да Маскоўскай дзяржавы, пачалі жыць побач, суіснаваць традыцыі прывезенага стараабрадства — і мясцовага праваслаўя, з моцным уплывам язычніцкіх яшчэ вераванняў. І вось жа які чуд адбыўся дзякуючы, пэўна, мясцовай верацярпімасці: рускія стараабрадцы і беларускія сяляне не толькі ўжыліся разам, але і перанялі адзін у аднаго лепшыя звычкі, культурныя традыцыі. Цяпер, дарэчы, на Веткаўшчыне любяць паўтараць прымаўку: “Наша Ветка, как конфетка, вся на фокусах стоит”.

Веткаўскія стараверы, паўтараюцца, у сваёй большасці на-

не могуць зразумець: гэта мастацкая карціна ці ікона”.

Прыгажосць — вялікая сіла

Пянацца прыгажосці ў стараабрадніцкіх сем’ях перадавалася і прывівалася з пакалення ў пакаленне. Першым “прыгожыя рэчы”, зробленыя рукамі старавераў, пачаў збіраць Фёдар Шкляраў, карэнны веткаўчанін. Музей у Ветцы заснаваны быў менавіта дзякуючы ініцыятыве Фёдара Рыгоравіча. Першыя экспедыцыі ікон, рукапісных і старадрукаваных кніг, прадметаў побыту і ткацтва былі здабыты энтузіястам у экспедыцыях, зладжаных на ўласныя сродкі. З часам яго калекцыя мясцовай даўніны зацікавіла многіх. І ў канцы 70-х было прынята рашэнне: стварыць у Ветцы дзяржаўны музей. З майстэрні Шклярава каштоўныя прадметы “перакачвалі” ў яго фонды, а сам калекцыянер стаў яго першым дырэктарам.

Пётр Цалка

Сталая экспазіцыя музея адкрылася ў 1987 годзе.

Першапачаткова задумваўся музей адной калекцыі: рэчаў, якія перадаў Шкляраў, хапіла б для існавання музея ў нязменным выглядзе на многія гады. Дэманстраваліся рукапісныя і старадрукаваныя кнігі, чаканныя аклады, вышыўка бісерам... Але паслядоўнікі Фёдара Рыгоравіча разумелі, што трэба шукаць далей. І прадоўжылі наведвацца ў веткаўскія вёскі. Ім ужо цяжэй было знайсці нашчадкаў першых старавераў, якія маглі б падзяліцца з музеем каштоўнасцямі. Але цуды здараюцца і сёння. Скажам, нядаўна Веткаўскаму музею былі падараваны 4 чаканеныя аклады з Веткаўска-Старадубскага памежжа. А летась супрацоўнікі музея змаглі набыць у прыватных калекцыянераў за дзяржаўныя грошы каля 10 прадметаў ікананісы і рукапісных кніг. І ўжо толькі калекцыя абрадоў музея сёння — гэта каля 800 адзінак, а кніжная спадчына — больш за 200 адзінак.

У музеі захоўваецца нямала прорысаў для ікон, зробленых мастакамі-стараверамі. А экспедыцыі прадаўжаюцца і сёння. Праўда, калі раней навукоўцы шукалі артэфакты толькі ў Веткаўскім раёне, то цяпер ездзяць па ўсім свеце. Наведваюцца ў музеі, даследчыя інстытуты Расіі, Украіны, Польшчы Эстоніі ды іншых краін. І знаходзяць там “сляды” рукапісных кніг ды ікон, створаных веткаўскімі стараабрадцамі. Дамаўляюцца, каб тыя былі выстаўлены ў Ветцы. Заадно прэзентуюць Веткаўскі музей за мяжой, раскажваюць пра даследаванні стараабрадніцтва, удзельнічаюць у прэс-канферэнцыях.

Цяперашні дырэктар музея Пётр Цалка высока цэніць намаганні свайго папярэдніка. Асоба Фёдара Шклярава зацікавіла яго з навуковага пункту гледжання. Ён выступаў і на I Рэспубліканскім краязнаўчым форуме, які нядаўна праходзіў у Мінску, — з дакладам “Фёдар Шкляраў: ад прыватнай калекцыі да дзяржаўнага музея”.

Традыцыя мясцовая, прадаўная

Майго суб’ядніка прывяла ў Веткаўскі музей любоў да традыцыйнай культуры. Пётр

Цалка яшчэ студэнтам філфака Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Францыска Скарыны наведваўся на музейныя лекцыі па традыцыйнай беларускай культуры. Шмат ездзіў па беларускіх вёсках: збіраў фальклор. Гэта вельмі захапіла хлопца, і ён пачаў працаваць у філіяле музея ў Гомелі: спачатку майстрам па ткацтва, а пасля і навуковым супрацоўнікам. І вось з 2019 года ён — дырэктар музея ў Ветцы.

Для яго застаецца важным, што філіял музея ў Гомелі вядзе актыўнае жыццё. Там ладзяцца этна-вечарыны, моладзь танцуе традыцыйныя побытавыя танцы, спявае традыцыйныя песні, спраўляе традыцыйныя вяселлі, узнаўляе беларускія абрады. Напрыклад, у верасні 2019-га рэканструявалі беларускі народны абрад Жаніцьба Коміна. Раней на Гомельшчыне яго праводзілі напрыканцы лета і сімвалізаваў ён пачатак восені і халадоў. Менавіта ў філіяле Веткаўскага музея ў Гомелі калісьці стартвалі папулярныя курсы “Мова нанова”. А неглюбскае ручнікі ды наогул беларускае ткацтва там, у філіяле атрымалі новае жыццё. Нагадаем, што Неглюбка — унікальная вёска ў Веткаўскім раёне, якая славіцца традыцыйнамі ткацтва. На ручніках мясцовых ткачых шмат старадаўняй сімволікі, арнаментаў. Іх выстаўлялі ў Нью-Ёрку, Манрэалі, Токіа, Парыжы, Брусэлі... Для Пятра Цалкі заўсёды было цікава паглыбляцца ў мясцовую традыцыю ткацтва. І ён вельмі рады, што сёння ў філіяле пачалі ўзнаўляцца яго розныя тэхнікі. Іх спасцігаюць ахвочыя. А некалькі артысты з мясцовага гурта “Ягорава гара” прыходзілі ткаць традыцыйныя строі.

“Гэта робіцца ўсё для таго, каб нам нясумна было жыць, — напаяўжартам гаворыць Пётр Цалка. — І ў тым нас выручае філіял музея ў Гомелі”. Які, на мой погляд, лагічна было б назваць: “Гомельская галінка Веткі”. У музеі ў Ветцы экспазіцыя стацыянарная: могуць мяняцца час ад часу асобныя артэфакты. На часовых экспазіцыях у філіяле дэманструюцца не менш каштоўныя рэчы, якія чакалі свайго “выхаду ў свет” у фондах музея. Але, тлумачыць Пётр, экспазіцыя пра стараабрадніцтва звычайна не выстаўляецца ў адной зале з экспазіцыяй пра язычніцкія звычкі. Няма такога, каб побач стаялі, напрыклад, веткаўская рукапісная кніга і тканы ручнік. Гэта можа быць толькі ў тым выпадку, калі вырабы традыцыйных беларускіх майстроў ці асобныя сімвалы беларускага арнаменту паўплывалі на вонкавы выгляд твораў стараабраднікаў. А тае часта здаралася ў гісторыі Веткі.

Ганна Лагун

Навагрудак: горад Адама Міцкевіча

Паміж Мірам і Навагрудкам — 49 кіламетраў.
Па сённяшнім часе гарады са слаўнай
гісторыяй амаль побач.

Пазваніў з Масквы Мікалай Андрэвіч Чаркашын. Письменник-марыніст, ваенны журналіст. Зямляк: нарадзіўся ў Ваўкавыску ў 1946 годзе. Служыў у Ваенна-Марскім Флоте намеснікам камандзіра па палітычнай частцы на падводнай лодцы. І часта бывае ў Беларусі. Напісаў некалькі кніг, звязаных з ваеннай гісторыяй нашай Айчыны. “Хацелася б хутчэй наведацца ў Навагрудак”, — сказаў Мікалай Андрэвіч у тэлефоннай размове. Ён і раней не аднойчы прыязджаў на радзіму Адама Міцкевіча, добра ведае музей паэта.

Расказаўшы пра гэты званок дырэктару Міцкевічаўскага музея ў Навагрудку, апантанаму збіральніку памяці пра класіка польскай літаратуры Міколу Гайба, я пачуў у адказ: “Арганізуем сустрэчу з Мікалаем Андрэвічам, пакажам яму Навагрудак і Навагрудчыну літаратурную. Горад і наша старонка звязаны з імёнамі многіх пісьменнікаў...”

Паэт, фалькларыст Ян Чачот

Давайце й мы паспрабуем успомніць, хто з паэтаў, празаікаў, літаратуразнаўцаў мае дачыненне да старажытнага горада.

Канешне ж, у Навагрудку хапае адрацоў, звязаных з імем **Адама Міцкевіча** (1798–1855). Пры мясцовым кляштары з 1751 па 1831 год дзейнічала дамініканская школа. Там у 1807–1815 гадах і вучыўся аўтар “Пана Тадэвуша”. Разам з Адамам Міцкевічам у школе дамініканцаў вучыўся і **Ян Чачот**, будучы польскі паэт, збіральнік фальклора. Праз гады Ігнат Дамейка так напіша пра двух легендарных вучняў: “Два нашыя студэнты Наваградскай школы з гадоў маленства ведалі добра літоўскі люд, палюбілі яго песні, прасякнуліся яго духам і паэзіяй, да чаго, вядома ж, прычынілася й тое, што малое мястэчка Наваградак не шмат чым адрознівалася ад нашых вёсак і засценкаў. Школьнае жыццё было хутчэй сельскае. Сябры хадзілі на кірмашы, царкоўныя ўрачыстасці, бывалі на сялянскіх вясельях, дажынках і хаўтурах. У тыя школьныя часы ўбогая страху й народная песня распалілі ў абодвух першыя паэтычны агонь. Адам хутка ўзнісся да высокай сферы сваіх чужоўных твораў. Ян жа да смерці заставаўся верны роднай паэзіі...”

Па міцкевічаўскіх мясцінах і правядзе нас Мікола Гайба. Канешне ж, самая грунтоўная частка экскурсіі — у самім ДOME-музеі, які першапачаткова быў адчынены ў 1938 годзе. У гады Другой сусветнай вайны музей быў моцна пашкоджаны. І аднавілі гэты асяродак асветніцтва, культуры ўжо ў 1955 годзе.

У 1989–91 гадах правялі чарговую рэканструкцыю. А сучасны выгляд музей набыў у 2001 годзе.

“У нашай экспазіцыі, фондах музея захоўваюцца некалькі тысяч экспанатаў, — расказвае Мікола Гайба. — Вялікая калекцыя твораў выяўленчага мастацтва. Дарэчы, у нас заўсёды шмат наведнікаў: летась у музей прыйшло больш за 80 000 чалавек. Гэта і ўражае, і прымушае шукаць самыя розныя формы арганізацыйнай, даследчыцкай актыўнасці”.

Разам з Міколам Гайбам, гуляючы па Навагрудку, згадваем таксама іншых літаратараў — урадженцаў старажытнага паселішча. У 1707 годзе тут нарадзіўся польскі паэт і каталіцкі прапаведнік, доктар тэалогіі **Юзаф Бака**. Пасля й служыў ён у родным мястэчку місіянерам. Выдаў некалькі кніг духоўнай прозы на лацінскай і польскай мовах. Юзаф Бака — і аўтар двух зборнікаў вершаў. Пры жыцці да паэта ставіліся досыць крытычна, творы яго называлі “безгустоўшчынай”. Быў і такі выраз: “Вершы а ля Бака”. А ў канцы XIX — на пачатку XX стагоддзяў вырастала зацікаўленасць творчасцю Юзафа Бака. Сёння яго лічаць самым слынным паэтам позняга барока. Дарэчы, ва Уладзіслава Сыракомлі ёсць праграмны верш “Наследаванне Баку”.

З горадам Міцкевіча звязаны й лёс беларускага паэта **Алесь Бажко** (1917–2013), які ў 1936–1938 гадах вучыўся ў Музычным інстытуце імя Станіслава Манюшкі ў Навагрудку. Пасля заканчэння тае ўстановы малады чалавек паступіў вучыцца ў Варшаўскую кансерваторыю. Вучоба была спынена з пачаткам Другой сусветнай вайны. Алесь Бажко вярнуўся на Карэлічыну ды некаторы час працаваў дырэктарам Мірскага раённага дома культуры.

Яркае фігура сярод наваградскіх літаратараў — пісьменнік-мемуарыст **Ігнацій Яцкоўскі** (1800–1873). Працаваў ён адвакатам. У часе паўстання 1830–1831 гадоў дзейнічаў разам з наваградскімі паўстанцамі. Ваяваў у складзе 13-га ўланскага палка ў аградзе Генрыка Дэмбінскага. Пасля паражэння паўстання хаваўся ў Кракаве. У 1833-м з Трыеста выехаў у Паўночную Амерыку, а праз некаторы час пераехаў у Лондан. Кіраваў польскай друкарняй ды кнігарняй у Тотэнхеме, прыгарадзе

Ад рэдакцыі. З цяперашніх вядомых беларусаў замежжа, якія маюць непасрэднае дачыненне да Навагрудка, згадаем старшую Санкт-Пецярбургскай асацыяцыі беларусістаў, доктара філалагічных навук Міколу Нікалаева. Дзякуючы яму пабачыла свет “Кніга цудаў Наваградскай іконы Багародзіцы як адмнік гісторыі XVII стагоддзя” — і яна прэзентавалася ў лютым 2015 года ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі ў плыні круглага стала “Старажытнасці Навагрудчыны”. У кнізе пададзены арыгінальны тэкст і пераклад на сучасную беларускую мову выдання 1673 года, там ёсць гістарычныя звесткі, апісанне цудаў Наваградскай іконы Багародзіцы. Аўтар змясціў у кнізе й кароткі гістарычны нарыс Наваградка ў часы атрымання абраза, а таксама мясцовай рэзідэнцыі ордэна езуітаў. Арыгінал кнігі, якой карыстаўся аўтар пры падрыхтоўцы выдання, знаходзіцца ў Пецярбурзе, у Расійскай нацыянальнай бібліятэцы. Цікаваць да гісторыі Наваградчыны ў Міколы Нікалаева не выпадкова: ён жа вучыўся ў наваградскай СШ № 4, дзе пад уплывам настаўніка гісторыі Пятра Мазуры й пачаў захапляцца вывучэннем даўніны. Мікола Нікалаев — аўтар шматлікіх манаграфій па беларускай кніжнай культуры: “Палата кнігалісная”, “Беларускі Пецярбург”, “Кніжная культура Вялікага Княства Літоўскага” ды іншых.

Лондана. У 1857-м годзе атрымаў дазвол вярнуцца на радзіму. Жыў пад Наваградкам. Пісаў і друкаваў публіцыстычныя артыкулы, нарысы ўспамінаў, вершы. Аўтар публіцыстычных кніг “Палітычныя вершы” (Лондан, 1853), “Трохадовае знаходжанне на Усходзе” (Лондан, 1857). У мемуарах “Аповесць з майго часу, або Літоўскія прыгоды” (першае выданне выйшла ў Лондане ананімна ў 1854 годзе) змясціў верш “Зайграй, зайграй, хлопча малы...” разам са звестка-

Адам Міцкевіч

Барэльеф у гонар класіка

мі пра яго аўтара — Паўлюка Багрыма. (Цяпер, праўда, ёсць вялікія сумненні: ці быў менавіта Паўлюк Баграм аўтарам знакамітага верша, ды гэта ўжо тэма іншай гаворкі. — Рэд.)

У Наваградку нарадзіўся вядомы рускі філосаф, юрыст, журналіст, публіцыст, літаратурны крытык **Сямён**

служыў падсудкам наваградскага земскага суда. Па дарозе ў Гродна ў адной з блізкіх да мястэчка вёсак спынілася з-за хваробы славуная пісьменніца, драматург **Францішка Уршуля Радзівіл**. Яе прывезлі ў бальніцу ў Наваградак, дзе яна й памерла. У Наваградку служыў ваяводам князь **Юзаф Аляксандр Яблонскі**, прычым пятнаццаць гадоў служыў: з 1755 па 1772. Вядомы ён і як гісторык, бібліяграф, перакладчык, паэт. Літаратарам быў і другі наваградскі ваявода — **Мікалай Хрыстафор Халецкі**. Ён служыў раней за Яблонскага: у 1650–53-м. На цэлае стагоддзе раней. Ягоны першы літаратурны твор — панегірык гетману Яну Замойскаму — быў надрукаваны ў Францыі ў 1606 годзе. Халецкі — аўтар многіх навуковых трактатаў, гістарычных даследаванняў. Імёнаў можна згадаць безліч... У Навагрудку закончыў гарадское вучылішча яшчэ задоўга да Першай сусветнай вайны паэт, сатырык, гумарыст **Анатоль Дзярках**”.

Цяжка й пералічыць, колькі пісьменнікаў прыязджалі ў Навагрудак напрыканцы XX — на пачатку XXI стагоддзя. Польскія, рускія, беларускія... Імёны шмат каго з іх можна ўзнавіць, зазірнуўшы ў кнігу наведнікаў Дома-музея Адама Міцкевіча. А будзеце мець крыху болей часу — зазірніце яшчэ і ў Навагрудскі краязнаўчы музей. І там не абышлося без памятак літаратурна-краязнаўчых...

Алесь Карлюкевіч

ВЯСНОВЫ НАСТРОЙ

Межы — не для птушак

Птушка рэмес

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Усяго на 2 гадзіны пазней у Беларусь прыбыў Блонд — і адразу апынуўся побач са сваім гняздом на балоце Стары Жадзен: гэта на поўдні Жыткавіцкага раёна Гомельшчыны.

Нагадаем, што вялікі арлец — адзін з самых рэдкіх відаў драпежных птушак Еўропы, занесены ў Міжнародную Чырвоную кнігу і Чырвоную кнігу Беларусі. У многіх еўрапейскіх краінах — Славакіі, Венгрыі, Румыніі, Балгарыі, Малдове — гэтая птушка наогул знікла. У Польшчы каля 10 пар вялікага арляца жыве толькі ў адным нацыянальным парку. Шмат людзей прыязджаюць туды, каб іх

убачыць. Амагары птушак і ў Беларусь на такое дзіва едуць паглядзець. Летась вялікі арлец быў абвешчаны ў нашай краіне “Птушкай года”. Нацыянальную кампанію пад такой назвай АПБ праводзіць з 2000 года, каб прыцягнуць увагу людзей да дзікіх птушак Бацькаўшчыны. Сімваламі Беларусі былі белы бусел, белая пліска, івалга, гарадская ластаўка, барадатая нясыць, салавей ды іншыя. А ў 2020-м птушкай года стаў глушэц. Ён — антыпод пералётным, бо ўсё жыццё можа правесці ў адным лесе. Салідная маса птушкі не дазваляе ёй лятаць на далёкія дыстанцыі. Да таго ж падымацца ад зямлі глушэц схільны не ў вольнае паветра, а на галінкі дрэваў. Зімой глушцы начуюць у гурбах снегу. У іх птушкі залятаюць або падаюць з галін дрэў.

Вялікі арлец

Зімы апошнім часам — без снегу, таму й гэтай звычкі птушка хутка можа пазбавіцца. Вясной на глушца звычайна распачынаецца паляванне. Можа й таму сустраць яго ў Беларусі можна ўжо нячаста.

Птушыны свет разнастайны й вялікі. Арыентавацца ў ім нам без падказак спецыялістаў цяжка. Але ў Мінску развіваецца бёрдвочынг: амагарская арніталогія. Кожны з нас, дарэчы, можа ўліцца ў шэрагі амагараў-арнітолагаў ды ў вольны час назіраць, вывучаць птушак няўзброеным вокам ці пры дапамозе бінокла. Часам трэба й прыслухоўвацца да птушых спеваў, паколькі многія віды лягчэй распазнаць па “галасях”. У сталіцы нямала месцаў, дзе любяць бавіць час птушкі — там і назіральнікаў знойдзеш непадалёк. Часцей іх можна сустраць у Лошыцкім і Севастопальскім парках, парку Чалюскінаў, Батанічным садзе, у Дуброве, на вадасховішчах Дразды, Цянскім, Камсамольскім, Чыжоўскім. Біязаказнік рэспубліканскага значэння “Лябязы” — адзіны ў межах горада, дзе зберагліся каштоўныя пасяленні вадаплаўных і балотных птушак, некаторыя віды, занесеныя ў Чырвоную кнігу Беларусі.

Дзеці — найлепшыя амагары-арнітолагі

У пару, калі ідзе барацьба з каранавірусам, на сайце “Аховы птушак Бацькаўшчыны” змешчана пасланне Патрысіі Сурьты — кіраўніцы глабальнай прыродаахоўнай асацыяцыі “BirdLife International”, у якую ўваходзіць 121 краіна. Яна падтрымлівае рашэнне Кітая ўвесці мараторый на гандаль усімі дзікімі жывёламі, а таксама забараніць іх ужыванне ў ежу. Нагадаем, што ачагом успышкі захворвання лічыцца рынак морепрадуктаў ва Ухані (Кітай), на якім

нелегальна прадаваліся дзікія жывёлы. Ёсць меркаванні, што вірус патрапіў ад кажаноў да пангалінаў (самай кантрабанднай жывёліны), затым — да людзей. Вядома ж, усе таямніцы нам не спасцігнуць, аднак паважлівае стаўленне да прыроды — гэта ж “залатое правіла” для выжывання чалавека ў свеце. Дарэчы, асацыяцыя “BirdLife International” даўно вядзе барацьбу супраць нелегальнага адлову дзікіх жывёл, гандлю імі.

Ганна Лагун

СУСЕДЗІ

Імгненні з агульнай гісторыі

На выставе работ мінскага фотамайстра Паўла Сушчонка, якая дэманстравалася ў гарадах Літвы, былі сярод іншых і фотаздымкі з балета “Вітаўт” Вялікага тэатра Беларусі

Па ініцыятыве нашага Таварыства беларускай культуры “Спадчына”, пры падтрымцы мэрыі горада-курорта Друскінінкі з 6 па 28 лютага ў гарадскім цэнтры рамёстваў “Menu Kalve” дэманстравалася выстава работ мінскага фотамайстра Паўла Сушчонка “У палоне прыгожага”. На фотаздымках — імгненні з балетных спектакляў Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы й балета Беларусі.

Для экспазіцыі абраны былі фрагменты нацыянальных балетаў Вячаслава Кузняцова “Вітаўт” (лібрэта Аляксея Дударова, мастацкае асэнсаванне

вобразу вялікага князя ВКЛ Вітаўта) і “Анастасія” (лібрэта Анатоля Дзялендзіка, зварот да гісторыі жыцця князеўны Анастасіі Слуцкай) у пастаноўцы народнага артыста Беларусі Юрыя Траяна. На выставе мы ўбачылі й фотамоманты з спектакляў “Спартак”, “Кармэн-сюіта”, “Балеро”, “Карміна Бурана”, “Стварэнне свету” ды іншых у пастаноўцы народнага артыста СССР і Беларусі харэографа Валянціна Елізар’ева.

На вернісаж прыйшлі мясцовыя фотамастакі, жывапісцы,

Людміла Уланцава. Балет “Анастасія”.

прадстаўнікі мэрыі, жыхары й госці горада, дзеці з санаторыя “Беларусь”. Цёплыя словы ў адрас Паўла Сушчонка ды арганізатараў выставы казала Ірына Зубко, дарадца па пытаннях культуры Амбасады Беларусі ў Літве. Сам аўтар нам расказаў, як ён ловіць цікавыя імгненні ў ходзе спектакляў. А Вялікі тэатр на адкрыцці выставы прадстаўляла вядучы рэдактар аддзела інфармацыі Алена Балабановіч.

Усе фінансавыя затраты ў падрыхтоўцы, афармленні выставы, размяшчэнні гасцей з Беларусі ўзяла на сябе наша суполка. З Друскенік выстава паехала ў Швянчоніс, аднак прэзентаваць яе ў сувязі з каранавірусам пакуль не ўдалося. Але прыйдзе пара. Наперадзе ў яе таксама іншыя гарады Літвы. Як вядома, у Вялікім тэатры Беларусі шырокі рэпертуар: на любыя густы. Спадзяемся, фотавыстава Паўла Сушчонка зацікавіць літоўскіх прыхільнікаў балета, і некаму захочацца пабыць і ў Вялікім тэатры Беларусі.

Нам Павел расказаў, што фатаграфуе даўно. Яго здымкі змяшчаюць розныя друкаваныя беларускія выданні, ёсць яны і ў вонкавай рэкламе: скажам, на афішах міжнародных турніраў па мастацкай гімнастыцы.

Юры Кавалёў. Балет “Вітаўт”.

У 2015-м у Друскінінкі праходзіла ўжо выстава фотамайстра “Вечная мелодыя жыцця”: з мінскімі краявідамі. У жанры гарадскога пейзажу Павел Аляксеевіч таксама любіць працаваць. У Друскенікі ён, як і нашы іншыя сябры, прыязджае з вялікім задавальненнем — каб і проста тут адпачыць: на 1–2 дні. Мы, у прыватнасці, з радасцю сустракаем тут і артыстаў заслужанага ансамбля танца Беларусі “Крыжачок” (мастацкі кіраўнік — Ігар Музалёўскі), якія вельмі высока ўзнялі тут планку майстэрства. Ад такіх талентаў і нам — гонар, і нашай Бацькаўшчыне любімай.

Валянціна Іванойская, старшыня Таварыства беларускай культуры “Спадчына”, г. Друскінінкі

КНИГАХОД

Беларускія васількі ў Іашкар-Але

У сталіцы расійскай Рэспублікі Мары Эл пабачыла свет кніга пісьменніка Аляся Карлюкевіча

Зборнік “Як васількі на сваю крыўду забыліся” — гэта шэсць казак і апавяданняў. Выйшла 500 асобнікаў. Пераклаў творы на марыйскую мову Юрый Салаўёў, вядомы празаік, перакладчык, публіцыст. І мастачка Наталля Галавіна, якая аформіла кнігу, — вядомая там асоба.

У беларуска-марыйскім літаратурным супрацоўніцтве назіраюцца станоўчыя зрухі. У марыйскай літаратурнай перыёдыцы з’явіліся творы беларускіх пісьменнікаў у перакладах на марыйскую мову. А ў беларускіх часопісах друкуюцца творы пісьменнікаў Мары Эл у перакладзе на беларускую.

Казкі, дзіцячыя апавяданні Аляся Карлюкевіча перакладзены на рускую, уйгурскую, кіргіскую, французскую, украінскую, мангольскую, кітайскую, англійскую, казахскую, чувашскую, узбекскую ды іншыя мовы народаў свету. Дзіцячыя кнігі нашага земляка (нарадзіўся ў вёсцы Зацітава Слабада Пухавіцкага раёна 6 студзеня 1964 года) выйшлі ў Вільнюсе, Бялградзе, Маскве, Казані, Кіеве, Падгорыцы, Алма Аты.

Сяргей Шычко

“Голас Радзімы”: 65 гадоў!

Чытайце газету ў інтэрнэце на партале vziasda.by

Падпісацца на газету “Голас Радзімы” можна ў паштовых аддзяленнях Беларусі

© “Голас Радзімы”, 2020

Заснавальнік:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
“Выдавецкі дом
“Звязда”
Галоўны рэдактар
Іван ЖДАНОВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
Пакой 907.
E-mail: golas_radzimy@tut.by
Тэлефон: + 375-17-2871526

Рэдакцыйнае пасведчанне №61.
Выдадзена 16.07.2018 года
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
“Выдавецкі дом “Звязда”
Дырэктар – галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч СУХАРУКАЎ

Аб’ём выдання: 2 друк. арк.
Падпісана да друку: 13.04.2020 г.
Наклад 374.
Заказ – 570.
Выходзіць 2 разы на месяц

Месяца друкавання:
Друкарня Рэспубліканскага
ўнітарнага прадпрыемства
“Выдавецтва “Беларускі Дом друку”
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
Пр. Незалежнасці, 79. 220013 Мінск,
Рэспубліка Беларусь

Рукпісы прымаюцца толькі ў
электронным выглядзе, не вяртаюцца
і не рэцінзуюцца. Пазіцыі рэдакцыі ды
аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на
старонках “Голас Радзімы”, могуць
не супадаць